

Erdőjáró

A DALERD ZRT. TÁJÉKOZTATÁSI KÖZPONTJÁNAK LAPJA

XVII. évfolyam 1–2. szám, 2018. június

Kedves Olvasó!

JÓ SZERENCSET! ÜDV AZ ERDÉSZNEK!

A 152 esztendeje működő Országos Erdészeti Egyesület 2018. június 22–24. között Gyulán rendezti a 149. Erdészeti Vándorgyűlést. Ön most az ezen alkalomból kiadott Erdőjáró ünnepi számát lapozgatja.

A 2001 óta megjelenő, immár 17. évfolyamát számláló újságát, mely a DALERD Zrt. Tájékoztatói Központjának információs lapja, egyben a Gyulai Hírlap melléklete. Kiadásának elsődleges célja az erdész-hivatás, ill. az erdészek tevékenységének megismertetése a szélesebb közönséggel. Létjogosultságát és népszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy ez az ünnepi kiadvány a 45. száma a lapnak.

A Kárpát-medence magyar erdészeinek tiszteletére megjelenő lapszámunkban található írások egy része a Dél-Alföld egyfajta „értékle-

tára”: e cikkekkal a Vándorgyűlés résztvevőinek szemét és szívét kívánjuk megnyitni a tájra.

Kedves Gyulaiak!

Kérjük, fogadják a már megszokott vendégszeretettel a Kárpát-medencéből összeseregülő, időnként hangos, éneklő, egyenruhás magyar erdészeket! Ők is örömmel fogadják Önöket a közönség számára is nyitott városi programokon!

A személyes találkozóig, a „ráhangolódáshoz” - a mai napig élő erdész-hagyományokról - egy videó: <https://www.youtube.com/watch?v=HdWCdc2uMFw>

**Jó szerencsét!
Üdv az erdészek!**

VID KATALIN

Vándorgyűlés

ÉLET, ERDŐ, EGÉSZSÉG

Beszélgetés Spiegel Endrével, a DALERD Zrt. vezérigazgatójával

Éppen egy évtizeddel ezelőtt volt utoljára az Alföldön - egész pontosan Debrecenben - egyesületi vándorgyűlés, így időszerű volt már, hogy ismét az alföldi erdők, erdőgazdálkodás, és az alföldi erdészek felé forduljon a szakma és ezzel együtt ma már bizonyos mértékben a nem szakmabeliek figyelme is. A végtelen rónaságok világának egyik emblematikus szeglete, a Viharsarok, és annak „gyöngyszeme”, Gyula városa látja vendégül a Kárpát-medencéből összeseregülő magyar erdészeket, az Országos Erdészeti Egyesület idei 149. Vándorgyűlésén. Az éves nagy találkozóhoz hagyományosan kapcsolódva ugyancsak a Gyula környéki erdőkben, Városerdőn rendezik az Év Erdésze - 2018 szakmai verseny országos döntőjét is. A kiemelt jelentőségű szakmai és egyesületi programok kapcsán Spiegel Endrével, a házigazda szerepét betöltő DALERD Zrt. vezérigazgatójával beszélgettünk.

Az első pillantásra egyhangúnak tűnő, alapvetően agrártájról valljuk be még a szakmán belül sem biztos, hogy elsőként az erdők jutnak eszünkbe, pedig például itt fekszik az Alföld második legnagyobb kiterjedésű erdőtömbje, a Mályvádi-erdő. Milyen szerepet töltenek be ma az erdők Békés megye életében, különösen, ha a Társaság címben szereplő hármasságjára gondolunk?

Nagy tisztelettel köszöntöm az olvasókat! Valóban a közvélemény számára először a megye mezőgazdasági arculata jut eszébe, sokan Magyarország éléskamrájaként tekintenek Békésre. Azonban ha rápillantunk a térképre, akkor jól látható, hogy megyénk egy folyómedrekkel szeldelt erdőtömbökkel és gyepekkel tarkított kisebb

északi, és egy szántókban bővelkedő nagyobb, déli részre tagolható. Megyénk északi részén élő emberek mindennapi életében ezért hagyományosan jelen volt és van az erdő, míg megyénk főként szántókkal borított részén élők életében kevésbé. Itt egy házhely nagyságú facsoportot is erdőnek tekintenek és nem kisebb szeretettel említik a település mellett elterülő „rengeteget” mint hazánk nagyobb erdővidékeinek lakói. Nekünk, itt élő erdészeknek, a meglévő erdőállományaink megőrzése mellett talán az erdőterületünk bővítése az egyik legfontosabb feladatunk. Erdeink a mai kor elvárásának megfelelő kezelés mellett ugyanazokat az értékeket nyújtják az itt élőknek és az ide látogatóknak, mint bárhol máshol az országban.

Köszöntéseink

A „Glück auf!” német bányász-kohász köszöntést hivatalos köszöntésként Wiesner Antal bányatanácsos vezette be az 1840-es évek elején az alsó-magyarországi bányakerületben, az addig használatos „Dicsértessék a Jézus Krisztus!” helyett. A magyar változat kezdetben „Szerencse fel!”, majd a század-forduló után Pech Antal (1894-ben tett) javaslatára „Jó szerencsét!” formában vált általánossá a hazai bányász, kohász és erdész társadalomban. Az „Üdv az erdészeknek!” köszöntés szintén ekkortájt terjedt el. A bányász-kohász és erdész szak szétválását követően az erdészek is átvették, és máig is használják Sopronban a „Jó szerencsét!” köszöntést.

Vándorgyűlés

ÉLET, ERDŐ, EGÉSZSÉG

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL ➔

Beszélgetés Spiegel Endrével, a DALERD Zrt. vezérigazgatójával

Amellett, hogy munkalehetőséget adnak a vidéki lakosság számára, egyre nagyobb mértékben nyújtanak teret az erdei sporttevékenységnek, kirándulásnak kikapcsolódásnak, szolgálva ezzel is az itt élő embereket.

– A békési, csongrádi erdészek által kezelt erdőterületek nagyon változatos adottságúak, a Körösök völgyében fekvő jó termőhelyű tölgyesektől, a homokháton álló felnyíló erdőkig. Nem könnyíti meg a gazdálkodást a mozaikosság sem. Milyen szakmai kihívásoknak kell ma a gyakorlatban megfelelnetek, akár az erdőművelés, akár a fahasznalat terén?

– 28.632 ha erdőterületünk gazdasági értékét tekintve elmarad az országos átlagtól. Szétagoltságunkra jellemző, hogy két megyében 83 község határban gazdálkodunk. Számátalan ok nehezíti a gazdálkodásunkat és ebben talán a legkisebb probléma a mozaikosságunk. Ez rendkívül szoros logisztikát igényel igazából, főleg a fakitermelések vonatkozásában. Talán termőhelyi és időjárásiról eltekintve a jogszabályokból adódó korlátozások okozzák a legnagyobb szakmai kihívást számunkra. Területünkben 6.311 ha védett és 14.095 ha NATURA 2000 terület. A természetvédelmi elvárásoknak megfelelő kezelés a területünkön található nemzeti park igazgatóságokkal kialakított jó viszonyoknak köszönhetően országosan is példaértékű. Az időjárásiról kitértegyünk a fakadó aszály és tűzkárok, a hullámtéri árvízi elöntések, a fakadó árvíz károk ismétlődő káreseményei viszont négy-öt évente gazdaságilag a startvonalra húznak vissza bennünket.

– A DALERD Zrt. a többi állami erdőgazdasághoz ké-

pest meglehetősen csendesen végzi a dolgát. A korszellem elvárásai azonban nem megkerülhetők, hiszen az állami erdészeti társaságok közjóléti beruházásainak fejlesztése ma kiemelt tulajdonosi, kormányzati cél. A DALERD Zrt. milyen működési célokkal, milyen fejlesztési elképzelésekkel látja el ezt a feladat körét?

– Nálunk nem lehet nagyban gondolkodni. Mi kevésbé élünk a fényben és valóban csendben, de a kormányzati elvárásokkal összhangban ennek a vidéknek a boldogulásáért tesszük a dolgunkat. Ettől függetlenül lehetőségeinkhez mérten a tulajdonosi joggyakorló aktív hathatós segítségével próbáljuk mi is az itteni lehetőségeket bővíteni. Szétszórtságunkból fakadóan természetesen nem tudunk mindenhol ott lenni és minden helyi társadalmi igényt kielégíteni. Kulcsos házat, erdészeti múzeumot, erdei kápolnát építettünk, több lovas- és gyalogos turistautat alakítottunk ki, erdei pihenőhelyeket létesítettünk. Az Országos Kékkör Dél-alföldi szakaszán több turisztikai létesítményt kivitelezettünk. Talán az ország egyik legrégebbi és legpatinásabb erdei iskoláját üzemeltetjük Gyula-Városerdőn. Nemrég nagy fába vágtuk a fejszénket, amikor is mintegy hiánypótlásként Szegeden belefogtunk egy Csongrád megyei erdei iskola épület és ennek egy mellékszárnnyát képező új cégközpont felépítésébe, ezzel a környezeti nevelés Csongrád megyei bástyáját megteremtve. A tervezési eljárás lezajlott, a szükséges engedélyek beszerzése megtörtént, most az építési terület előkészítése folyik, 2019 tavaszán tervezzük a beruházás megkezdését. Külön köszönet dr. Fazekas Sándor miniszter úr és dr.

Bitay Márton Örs államtitkár úr támogató segítségéért.

– A kaszói vándorgyűlés után ismét olyan helyszínre érkeznek a kárpát-medencei erdészek, mely eddig még nem adott otthont az Egyesületünk országos éves találkozójának. Ez nagy lehetőség a bemutatkozásra, de egyben kihívás is. Milyen célokkal, motivációval vágtatok bele a házigazda szerepkörből eredő szervezési munkákba?

– Társaságunk utoljára vándorgyűlést a Millicentenárius évében, 1996-ban szervezett, akkor is egy autentikus helyszínen, a Csongrád megyei Ópusztaszeren. Jelenlegi célunk az volt, hogy olyan helyre hozzuk el erdészetalálkozóinkat, ahol az egyesület fennállásának 152 éve alatt ekkora létszámú erdész közösség egy időben még nem járt. Így esett a választás Békés megyére, és ezen belül az ország talán egyik legpatinásabbnak mondható településére, Gyulára. Társaságunk elhelyezkedéséből fakadóan két megyés felállásban működik: az egyik központ Szeged, a másik Gyula. Csongrád megye már adott helyszínt vándorgyűlésnek, Békés megye még nem. Ezért kollégáimmal egyetemben különösen fontosnak tartottam társaságunk Békés megyében elhelyezkedő részének bemutatását. Nem titok, jómagam itt születtem, és itt is élek. A szervező munkálatok két éve indultak, nem kis feladat volt a vár előtti rendezvényter megvásárlása, valamint a vándorgyűlés időpontjának beillesztése a gyulai városi programok sorozatába. Megtiszteltetés számunkra vendégül látni a Kárpát-medence erdész közösségét.

– A terepi programok az ünnepi közgyűlés mellett

kiemelten fontos részei a vándorgyűlésnek, különösen a házigazda szemszögéből. Milyen szakmai tartalommal várjátok az ország minden tájáról összeseregülő erdész kollégákat, a vendégeket? Röviden mutasd be kérlek!

– Kilenc programmal készültünk, amely egyaránt tartalmaz erdészeti szakmai, szakmatörténeti, táj- és kultúrtörténeti, zenei és gasztronómiai elemeket is. Bepillantást nyerhetünk a Körösök- és a Maros-völgyének erdőgazdálkodásába, bemutatjuk természetközeli erdőművelési törekvésünket, közjóléti erdőgazdálkodásunkat, erdei iskolánkat, ökológiai vízpótlásunkat. Képet kaphatnak vendégeink zárt- és szabadterei dágazdálkodásunkról. Megyénk gazdag kultúrtörténeti emlékeiből három kastély, egy kastélyrom, és négy kastélypark látogatását illesztettük be a programokba. Bemutatjuk hely-, tájtörténeti és természetvédelmi értékeink kis szegletét a Kis-Sárrétet, a Kígyósi pusztát. Bemutatjuk Gyula városának zöldfelület-gazdálkodását, valamint magát a várost, annak szépségeit. Programjaink a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóságának, a ROMSILVA Arad megyei erdészetének, Gyula város és Geszt község önkormányzatának, a Muzsikál az Erdő alapítványnak és a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóságnak a közreműködésével valósulnak meg.

– Megköszönve a beszélgetést sikeres rendezvény lebonyolítást, illetve vihar- és hőségmentes kellemes időjárást kívánok!

A 152 esztendő Országos Erdészeti Egyesület

A magyar erdészet, az erdészeti műszaki-gazdasági értelmiség legrégebb társadalmi szervezete az Országos Erdészeti Egyesület. Mintegy háromezeröttszáz fős tagsága nagyobb részben erdészekből, erdőmérnökökből, továbbá faipari, vadászati, természetvédelmi és más műszaki-gazdasági szakemberekből, valamint az erdészet ügyével rokonszenvezőkből áll.

Alapszabályzata szerint a szervezet fő célja a magyar erdőgazdaság – hosszú távú közérdeket szolgáló – szakmai érdekképviselése, Magyarország erdeinek és természeti értékeinek megóvása, fejlesztése. Céljának tartja továbbá a társadalom tájékoztatását, a közvélemény formálását az erdőgazdálkodással kapcsolatban; az egyesületi tagok közösségi érdekeinek feltárását és képviselését; a szakmai műveltség fejlesztését; az erdészek szellemi egységének ápolását; a szakmai etika betartásának szorgalmazását, továbbá a magyar erdészet múltjának és hagyományainak őrzését.

E célok elérése érdekében a tagság szakosztályokba, szakbizottságokba és helyi csoportokba szervezve fejti ki tevékenységét. A munkát az elnökség irányítja, élén az elnökkel. Az elnökség kezében fontos eszköz az 1862-ben alapított Erdészeti Lapok című havi szakfolyóirat, amelynek megjelentetéséről 1873 óta napjainkig folyamatosan az OEE gondoskodik. Az egyesület sokoldalú beföldi és nemzetközi kapcsolatokat tart

fenn. A kimagasló egyesületi munka elismerésére szolgál a tiszteletbeli tagsági díszoklevél, a Bedő Albert és a Kaán Károly Emlékérem, valamint a Decrett József - és az elismerő oklevél adományozása.

Az Országos Erdészeti Egyesületet 1866. december 9-én alapította Pesten 43 erdészeti szakember és velük rokonszenvező ügypártoló. Az 1867. évi kiegyezés, az osztrák–magyar dualista államszövetség létrehozása után az egyesület rohamos anyagi és szellemi fejlődésnek indult. Taglétszáma, vagyona gyorsan gyarapodott. Bizonyítéka a székház, amelyet 1886-ban építettek Budapesten, az Alkotmány utca 6. szám alatt.

Szakmai tevékenységének középpontjában kezdetben egy új, modern, a kibontakozó tőkés piacgazdaság követelményeinek megfelelő, az erdőknek védelmet biztosító erdőtörvény létrehozása állt, amelyet azután az 1879. évi XXXI. törvénycikkben alkottak meg. Az erdőtörvény végrehajtása, a megfelelő számú szakszemélyzet érdekében az egyesület szorgalmazta az állami erdészsképzés megindítását. E törekvésének sikerét jelzi, hogy 1883–1893 között, egy évtized alatt, négy erdésziskola létesült. Az egyesület kezdeményezte a magyar erdészeti kísérleti intézet megalapítását (1898), valamint a selmecbányai Bányászati és Erdészeti Akadémia sikeres reformját (1904).

Pályadfjaival és könyvkiadási tevékenységével az egyesület fejlesztette ki az addig alig létezett magyar nyelvű erdészeti

szakirodalmat. Hatékony szakmai ismeretterjesztő tevékenységet is folytatott, elsősorban a kis erdőbirtokosok körében. Szociális érdekvédelmi munkálkodását pedig azok az alapítványok jelzik, amelyekkel nehéz helyzetbe jutott tagjainak, erdészek özvegyeinek és árváinak sietett segítségére, valamint szerény anyagi helyzetű fiatalok tanulását támogatta.

Az I. világháború, az 1920. évi békeszerződés derékba törte az 1867 után megindult, biztató magyar társadalmigazdasági fejlődést, nehéz helyzetbe taszította az egész országot, azon belül az erdészetet és az egyesületet is. Utóbbi elvesztette pénzvagyontát és tagságának jelentős részét. Szellemét azonban a sorscsapások nem törték meg. Az ugyancsak pusztító hatású 1929–1933. évi gazdasági világválság időszakában az egyesület nagy erőfeszítéseket tett a Kelet-Közép-Európában kibontakozott fadömping kivédése, a hazai erdőgazdasági termelés megvédése, a fakekedelem szabályozása érdekében. Az egyesületnek döntő szerepe volt a megváltozott gazdaságföldrajzi körülményeknek megfelelő új erdőtörvény, az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935. évi IV. tc. megalkotásában. A jogszabály nagy nemzetközi elismerést aratott a Magyarországon 1936-ban rendezett II. Erdészeti Világkongresszus külföldi résztvevőinek körében is. E jeles kongresszus egyik főszervezője az OEE volt, és annak elnökévé az egyesület elnökét, báró Waldbott Kele-ment választották.

A II. világháború után az OEE azon kevés régi magyar társadalmi szervezet közé tartozott, amelyek működésüket viszonylag zökkenőmentesen tudták megújítani és folytatni. Ez talán annak is tulajdonítható, hogy az OEE 1948-ban az egyik alapítója volt a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének (MTESZ). Érzékeny anyagi veszteséget szenvedett például azzal, hogy 1950–54-ben megfosztották székházától és ingó vagyona nagy részétől. Csak az értékes könyvtárat sikerült megmenteni. Taglétszáma viszont fokozatosan megközelítette a hatezer főt, és az egész országra kiterjedő, sokrétű szervezet épült ki.

A közgyűléseket csaknem minden évben vidéken hangulatos, kétnapos rendezvényként hívták össze, bő szakmai tartalommal. Az 1960-as évektől széles körűvé váltak az egyesület nemzetközi kapcsolatai. Az erdészet területén az OEE honosította meg a szakmai turizmust, amelynek keretében sok külföldi szakember fordult meg Magyarországon.

Az 1989. évi rendszerváltást követően az egyesületi életben ismét az erdészetpolitikai feladatok kerültek előtérbe; egy új erdőtörvény és a vadászati törvény előkészítő munkái. Ugyanakkor az erdészeti érdekvédelem is mind jelentősebbé vált. A 152 éves egyesület a társadalom széles rétegeivel igyekszik megismertetni az OEE hármas jelszavát: szakértelem – erkölcs – összetartozás.

OROSZI SÁNDOR

**A BÉKÉS MEGYEI HELYI CSOPORT
KIRÁNDULÁSA A GESZTI TISZA-KRIPTÁNÁL**

A vízi fuvarosság is tipikus sárréti foglalkozás volt. Erre csak a mocsarak ingoványait, a vizek állását, az áradások irányát jól ismerők adták fejüket. Az áruval megrakott bodonhajót evezővel hajtották, ha elakadt, csákyákkal tolták előre. A vízi fuvarosoknak volt egy másik érdekes szállítóeszköze is, az ún. „láp”. Ezt az alkotmányt 2-3 fatörzsből és nádkévéből állították össze, s csákyával tolták előre a rét vizein. Az ügyesebbek némelyikre nádkunyhót is építettek az eső ellen, és tűzhelyet is tapasztottak a szűnyogok elriasztására.

A sárréti emberek szívesen foglalkoztak állattartással is. Az ártéri dús legelő, melyek aszályos időben sem száradtak ki, a magaslatok tölgyesei bőséges táplálékot adtak a lovaknak, a szarvasmarháknak, juhoknak és disznóknak. Az állatokkal foglalkozó pásztorok élete nehéz volt, mert nomád körülmények között kellett munkájukat végezniük, de ők álltak a ranglétra felsőbb fokain. Csikósnak, gulyásnak lenni tekintélyes foglalkozásnak számított, de a juhászok munkáját is elismerték, megbecsülték.

A VIZEK MEGZABOLÁZÁSA

A régi vízi világból, a lápos-mocsaras területből ma már csak maradványok láthatók. A 18. század végén megindultak a helyi árvízvédelmi és lecsapolási munkálatok, ám a folyamszabályozások, árvízmentesítések java része a 19. sz. második felében zajlott le. A század végére a táj arculatát teljesen átformálta a vízmentesítés. 1866-ban a Berettyónak új medret ástak és a Sebes-Körösbe terelték, a Fehér- és a Fekete-Körös medrét is szabályozták, így a rétség száradásnak indult. Az egykor vízzel teli medrek, s a lápok és mocsarak vízutánpótlása is elapadt. A növényzet összetétele teljesen megváltozott, a vízhez kötődő növények csak néhány foltban maradtak meg a vízfolyások partján és a Kis-Sárrét peremén elhelyezkedő mocsarakban. Később az időszakosan víz borította laposok is kiszáradtak, a szikes területek kiterjedése megnőtt, a szántóföldek részaránya egyre jelentősebbé vált.

Az 1800-as évek nagy méretű - elsősorban a termőföld-szerzés miatti - erdőpusztítását csak a Trianon utáni évtizedektől kezdték pótolni. Az ültetéseknek nyarat, tölgyet, kőris, fűz, akácot, fenyőt használtak. A hagyásfák között időnként rábukkanhatunk egy-egy száz évnél többet megélt kocsányos tölgyre - mint amilyen pl. a Faluhelyi erdei „Képesfa” -, valamint fehér nyárra, kőrisre és vadkörte.

A hajdani ártér ligeterdőinek egy része a folyó menti területekre húzódott vissza, nagyobb részük pedig elszikeseedett, helyüket sziki tölgyesek foglalták el, széleiken szikes erdei réttel. A pásztorok, pákászok, rétes emberek áttértek a földművelésre, a rét helyét elfoglaló uradalmak napszamosai lettek. A gazdálkodás népi gyakorlata lassan feledésbe merült, helyét átvette az intenzívebb földművelés, az állatok pedig a szabad legelőről beszoportak az istállóba.

Hogy helyes volt-e a mocsár teljes felszámolása? Egyes vélemények szerint

akkoriban ez volt a fejlődés útja, hiszen a népesség száma erősen megnőtt, s a lakosokat a vidéknek valahogyan el kellett tartania, más nézőpontból azonban az átalakítások a természet kincseit jobban megőrizhették volna, hogy az utókor ne csak a mesékből ismerhesse meg őseinek életét és környezetét, mely munkálkodásának a keretét adta.

RITKA VÍZI NÖVÉNYEK

A térség mezőgazdasági területeinek aránya viszonylag nagy. Az erdők részaránya a táj keleti részén tisztántúli viszonylatban mégis jelentősnek mondható. A holtmedrekkel szabdaltszerű területek szűk ligeterdő maradványok húzódnak. A DALÉRD Zrt. kezelésében lévő, Geszt, Zsadány, Mezőgyán környéki kocsányos tölgy, kőris és csertölgy fajokból álló telepített erdők egy részét még a Tisza-család telepítette az 1930-as években, megtoldva ezzel a porondokon ősidők óta ott díszlő ligeterdőt. Az Országos Kék Kör útvonálahoz közel eső, egyedi arculatú, sajátos, mozaikos táj, s a környékbeli erdők (Vátyonlaposi, Nemeszugai, Radványszegi, Csillaglaposi, Széppapó) méltán érdemesek az arra látogatók figyelmére.

A Körösök szabályozása előtti gazdag láp- és mocsárrétek fajai ma a részben elszikeseedett folyó menti ágyakba vonultak vissza. A Szeghalom közelében található Fok-közi erdő tájképileg legszebb részein, a Holt-Körös zugaiban ma is előfordul a víz felszínén úszó védett növény, a sulyom és a rucaöröm, vagy a rovarfogó pongyolarence. A vizes élőhelyeken található még vízi harmatkása, a vízi métegykóró, az ágas békabuzogány és négyélű fűzike is.

A VÁNDOR TARISZNYÁJÁBA

Vészttőt a legkorábbi írásos emlék 1350-ben említ először Vejzetheu (Vejszethő) néven. A vészttői emberek megélhetési lehetőségét leginkább a halászat adta, az egyik halfogó eszköz neve volt a vejsze, innen származtatják a település nevét. A terület azonban már Vészttő kialakulását jóval megelőzően is lakott volt. Ennek bizonyítékai a Vészttő-Mágor Történelmi Emlékhelyen található mágori ikerhalmok északi részében feltárt 6000 éves - az egyiptomi piramisok korából való -, s az azt követően egymásra települt emberi kultúrák maradványai. Az ikerhalm egyiken a Csolt nemzetiség a XI-XII. században monostort is épített.

A Holt-Sebes-Körös partján található a Kós Károly által tervezett boronafalú villa, az ún. Bagolyvár. A Sárrét „természetes fővárosa”, Szeghalom, minden irányból jól megközelíthető, központi helyre települt. Gazdag történelmi múltja számtalan látnivalót kínál a kirándulóknak: empire stílusú magtár; szoknyás, három lépcsős, gúla alakú, zsindefedésű fa harangláb; a D'Orsay-kastély. 1724-ben Szeghalmon égették meg az utolsó halálra ítélt magyar boszorkányt, Kósa Andrásné Török Mária-t. Sokat nem tudni róla, annyi azonban bizonyos, hogy az ő tiszteletére rendezik meg minden évben a Sárréti Boszorkány-fesztivált.

A Sárréti Múzeum állandó kiállításai az ősfoglalkozásokat (pákászat, halászat), a hagyományos paraszti életet és kismesterségeket mutatják be.

A környék fontos emlékhelyei a kunhalmok (pl. Balkány-halom, Korhán-halom), melyek csupán néhány méterrel magasodnak a felszín fölé, mégis meghatározó elemei a tájnak. Többségük temetkezési hely, sírdomb, más néven kurgán. Lakódomb, azaz tell is szép számmal található e vidéken. Emellett fellelhetők még őrhalmok, határhalmok, és motték is. Ez utóbbiak a középkorban létrehozott, emelt alapú dombok, amelyekre erődítményeket, templomokat építettek. Ismeretes természetes képződményű alföldi halom is, melyeket a népnyelv lapolyagnak nevez. Bélme gyér-Fáspusztai környékét mindig is erdők borították. A ma már védett terület - a szikes legelőn álló magányos, több száz éves kocsányos tölgyekkel, idős vadkörtefákkal az ősi erdőössztyep látványát idézi. A régi ereket galériaerdők veszik körül.

Kovács Péter bélme gyér-fáspusztai kerületvezető erdész 1958-ban egy tölgy-matuzsálem alatt esküdtött örök hűséget Szabó Margitnak. Magyar ország 10 legnagyobb átmérőjű tölgyfájának egyikét ezért a környékbeliek Péter fajaként ismerik. A bélme gyér-fáspusztai bekötőtűt és az erdészházi bejáró keresztveződésében álló fakeresztet a helyiek szerint a II. világháború után egy asszony állíttatta, aki éveken keresztül ott várta haza szeretteit a háborúból.

Az országhatár közelében található Árpád-kori falu Geszt, a két miniszterelnökök is adó Tisza-család uradalmának néhai központja. Innen, a csendes geszti birtokról indult Tisza Kálmán és az Ady által is megverselt „csóvás ember, a vén geszti bolond”, azaz Tisza István (apa és fia). Itt született Tisza Lajos is, aki szegedi nagy árvíz utáni újjáépítés kormánybiztosa, valamint az Országos Erdészeti Egyesület egyik megalapítója, majd hosszú időn át elnöke volt. A fiatalon elhunyt, költői vénájú Tisza Domokos görög és poétikai oktatását a család 1851-ben Arany Jánosra bízta. A költő közel egy évet töltött a kastélyban, illetve a kis nyári lakban. A geszti temetőben hatalmas sírbolt őrzi a Tisza-család tagjainak földi maradványait.

A volt Tisza-birtok nagy része ma erdőterület. Ez a Tiszák 1930-as évektől végzett nagyarányú erdőültetésének, no meg a helybeliek szorgos kezének és az erdészek, elsősorban Müller Géza erdész szakértelmének köszönhető. A Zsadány határában kialakított vátyoni tanósvényen a Dél-Bihar összes jellegzetes tájképi eleme megtalálható. Tiszta időben kelet felől a Nagyvárad környéki dombok, a Bihar-, a Béli- és a Zarándi-hegyek hatalmas tömbje zárja a látóhatárt. A tölgyes erdőktől a Kis-Sárrét vízi világáig számos látnivalót gyűjt be képzeletbeli vándortarisznyájába a városoktól távolra is elmerészkedő turista.

Folyók ölelésében – Turisták az Alföldön

ÁSOTTHALMI HOMOKBUCKÁK – TISZA VÖLGYE – SÁRRÉT – KÖRÖS-KÖZI ERDŐVIDÉK

Egyre többen, egyre több időt töltenek el erdei környezetben, az Alföldnek ebben a szögletében is. Nekik szól a következő kis ízelítő, de bízunk abban is, hogy talán új erdőlátogatókat is sikerül elcsábítanunk.

ÁSOTTHALMI HOMOKBUCKÁK VIDÉKE

Az 1886 óta erdőrezervátumként érintetlenül megőrzött Kiss Ferenc emlékerdő igazi tanúerdő. A hajdani sztyepprétekkel és futóhomok-buckákkal tarkított táj ősi nyárligeteinek képét és élőlényeit őrzi. Kiss Ferenc erdőmérnök, Szeged erdőmesterének javaslatára ezt a területet eredeti formájában őrizték meg. A jellemzően fehérnyár fajú ligetes erdő a változatos domborzatnak köszönhetően rendkívül változatos képet mutat. A száraz buckatetőkön ugyanazok a fajok csenevészeken nőnek, míg a vízhez közelebbi völgyhajlatok fái 15-20 méteresre is megnőnek. 1976-ban itt állították fel Kiss Ferencnek, a szegedi erdők atyjának az emlékoszlopát. Közvetlenül az 55. számú út mellett, attól északra, az ásotthalmi elágazás után Baja felé haladva, 400 m-re található.

Az ásotthalmi erdők felfedezőinek érdemes megtekinteniük a Bajára vezető főút 36. kilomé-

KISS FERENC EMLÉKOSZLOPA

terének közelében álló Szent Erzsébet Kápolnát, más néven Back Kápolnát, melyet Begavári Back Bernát szegedi polgár 1937-ben fiatalon elhunyt fia emlékére építtetett. A Czike Gábor által tervezett, vakolatlan, mész-homok téglalapú épület mellett erdei pihenőhely, esőház, pad és asztal várja az arra járókat.

A közelben található terebélyes szürke nyárról, a „Ruzsafa”-ról elsőként Kiss Ferenc emlékezett meg 1927-ben: „Körülbelül 130 éves lehet az Alsó-ásotthalmi erdő északnyugati sarkában levő nyárfa, mely Rózsafa nevet visel: a 8-10 ezer hold kiterjedésű legelőn a magányos pásztor szemeinek ez nyújtott nyugvópontot s tájékozódást az utasnak és régi időkben a betyároknak. A Rózsafa nevet azért kapta, mert Rózsa Sándor s az emberei az ágára aggatott jellelkel adták egymásnak tudtára, hogy merre mentek, vagy hogy honnét várhatók a zsandárok.”

A Bedő-liget, a Back-kápolnától délre, egy kellemes sétával érhető el. A ligetet Kiss Ferenc javaslatára hozták létre és neveztek el Bedő Albert országos főerdőmester tiszteletére. Bedő nevéhez fűződik az 1879-es első modern erdőtörvény megalkotása. A ligetes erdő enyhén hullámos ásotthalmi típusú homokbuckás területre települt. A néhány kocsányos tölgy között

találhatunk platán, vénicszil és feketedió ligeteket is. Mindezek között pedig gyönyörködhetünk a hajdani száraz homokpuszták maradványnövényeiben. Az öregedő fák alatt hatalmas hangyabolyok vonják magukhoz a természet- és erdőszerető látogató figyelmét. A feketeharkályoklaktá platánligetek megfigyelése különös élmény a türelmes szemlélődő számára.

TISZA VÖLGYE

Hódmezővásárhelytől 6 km-re, a Tisza bal partján található Mártély, a Tisza egyik legrégebbi halászfalva, mely egyben a Tisza-szabályozás „szabadtéri múzeuma” is. Ez a vidék a folyó déli szakaszának talán legszebb része: a kiszélesedő ártéren holtágak, morotvák, nedves rétek, rekettyések, mocsaras, tocsogós területek és gyönyörű erdők váltakoznak. A mozaikos élőhelyek miatt a környék növény- és állatvilága gazdag és változatos, ma tájvédelmi körzet. Szépségével és sajátos hangulatával művészek sorát ihlette meg (pl. Tornyai János, Endre Béla, Rudnay Gyula, Barcsay Jenő). Messze földön híres a mártélyi művésztelep. A Tisza és a gátak között elterülő, valóban festményre illő hullámter a folyószabályozás során, a 19. század végén alakult ki.

FOLYTATÁS A 7. OLDALON ➔

A RÚZSAFA

MÁRTÉLYI HOLT-TISZA

FEKETE-KÖRÖS-MENTI ERDŐK

KIS-SÁRRÉT

A hajdan bihari, ma Békés megyei Kis-Sárréten, a határ közelében található Árpád-kori falu Geszt, mely a Tisza-család uradalmának központja volt.

A Tisza család két miniszterelnököt, s további jeles személyiségeket is adott az országnak. Tisza Kálmán és az Ady által is megverselt „csóvás ember, a vén geszti bolond”, Tisza István (apa és fia) miniszterelnökök a csendes geszti birtokról indultak. Itt született Tisza Lajos is, aki a szegedi nagy árvíz után újjáépítés kormánybiztos, valamint az Országos Erdészeti Egyesület egyik megalapítója, majd hosszú időn át elnöke volt. A fiatalon elhunyt, költői vénájú Tisza Domokos görög és poétikai oktatását a család 1851-ben Arany Jánosra bízta. A költő közel egy évet töltött a kastélyban illetve a kis nyári lakban, amely kedvelt tartózkodási helye volt. A geszti temetőben hatalmas családi sírbolt őrzi a Tisza család tagjainak földi maradványait.

A volt Tisza-birtok nagy része ma erdőterület. Ez a Tiszák 1930-as évektől végbevitt nagyarányú erdősítésének, no meg a helybeliek szorgos kezének és az erdészek, elsősorban Müller Géza erdész szakértelmének köszönhető. A Zsadány határában látogatható vátyoni tanösvényen a Dél-Bihar összes jellegzetes tájképi eleme megtalálható. Tiszta időben kelet felől a Nagyvárad környéki dombok, a Bihar-, a Béli- és a Zaránd-hegyek monumentális tömbje zárja a látóhatárt. A tölgyes erdőktől a Kis-Sárrét vízi világáig számtalan látnivalót gyűjthet be képzeletbeli vándortarisznyájába a városoktól távolra is elmerészkedő turista.

KÖRÖS-KÖZI ERDŐVIDÉK

A Fekete- és Fehér-Körös mai összefolyásánál fekvő Doboz ősi magyar falu. Feltételezhető, hogy a terület az Árpád-kortól fogva folyamatosan lakott volt. Őseik a király kondáit makkoltatták a környék roppant erdeiben. A település belterületén a régi Fekete-Körös ölelésében félszigetként terül el a 6 hektáros kastélypark, melyet az 1880-as években az itt élő eredeti faállomány felhasználásával alakítottak ki.

Doboztól délkeletre, a Fekete-Körös holtágának egyik kanyarulatában állt egykoron Sámson vára. A lekerekített sarkú, háromszög alaprajzú sáncvár feltehetően a X-XI. században épült. A környékbeli falvak jól védhető menedékhelyül szolgált. Az ásátások szerint sövényfal tette a sáncot magasabbá, és fából épült tornya is volt. Ennek a sáncvárnak állít emléket a helyreállított kaputorony.

A kirándulók a dobozszanazugi üdülőterület mellett, a faluhelyi erdő hársfái alatt tiszteletüket tehetik a dobozi születésű, szegény sorból felemelkedett Dr. Papp László erdőmérnök síremlékénél. A vidék legősibb falujából indult, és nemzetközi hírű tudományos kutató lett.

Gyula a Körös-vidék legnevezetesebb városa. A nagy múltú település és környéke nem csak épített és kulturális emlékekben, hanem természeti értékekben is

kiemelkedően gazdag. A Gyulaváriban található Almásy-kastély kiállításai ebbe a kincsesárba engednek bepillantást. A látogató az erdő- és vadgazdálkodáson, a vízépítéseken és biogazdálkodáson keresztül ismerkedhet meg a fenntarthatóság fogalmával és megoldásaival. A Fekete-Körös magyarországi szakasza a Tiszántúl egyik legérintetlenebb tája. A mályvádi erdőt határoló Fekete-Körös a leginkább szabályzatlanul hagyott folyóink egyike. A határtól a szanazugi összefolyásig kanyargó 20,5 kilométeres vonalán húsz erős hurkot és ívet vet. Igézően vadregényes. A kanyargó folyót több ezer hektár kiterjedésű erdő kíséri. Az ősi erdőszigetek, Keszi, Bányarét, Törökérdő, Mályvád, Sitka erdeiben még ott kanyarognak az elhagyott Körös-medrek. Az erdőgazdaság több évtizedes vízpótló törekvéseinek eredményeképpen jelentős részük ma újra vízjárta vidék. A változatos élőhelyek sok-sok növény- és állatfajnak adnak otthont. A terület évszázadok óta kiváló vadászterület, dämadvádlománya messze földön híres.

A Bányaréti őstölgyes, hazánk ezredik védett területe, valamikor legelőhöz kapcsolódó delelőhely volt. Kocsányos tölgyei és vadkörtefái a Körös-vidék egykori ősi tölgyerdőinek maradványaként jelentős genetikai és táji értéket képviselnek.

Gyula-Városerdő kedvelt üdülőövezet és parkerdő. Itt működik a Dalerd Zrt. Erdészeti Tájékoztatói Központja, melynek udvarában többek között egy különálló haranglábbal és faragott kapuval rendelkező ökomenikus fakápolna is áll. Érdekessége, hogy oltárát a hatvanas években

lebontott, patics falú cserkész-kápolna keresztje díszíti. A régi imádságos helyet boldog Apor Vilmos szentelte fel még 1939-ben. A keresztjét erdei iskolázó gyerekek találták meg a fák között 2000-ben. A parkerdőben könnyen bejárható tanösvények és erdei berendezések szolgálják a kirándulókat.

Bélmegyer-Fáspusztá környékét mindig is erdők borították. A ma már védett terület a szikes legelőn álló magányos, több száz éves kocsányos tölgyekkel, idős vadkörtefákkal az ősi erdősztyep látványát idézi. Valamikor az Alföld jellegzetes növénytakasága volt, de mára Magyarország utolsó, épen fennmaradt sziki tölgyesei között tartják számon. A reliktum területet a régi erdeket követő galériaerdők veszik körül.

Kovács Péter bélmegyer-fáspusztai kerületvezető erdész 1958-ban egy tölgytanyasálem alatt esküdtött örök hűséget Szabó Margittal. A fa Magyarország 10 legnagyobb átmérőjű tölgyfája közé tartozik. Az óriás tölgyet a környékbeliek „Péter fája”-ként ismerik. A nagy tiszteletben állt erdész halálakor a családi kószorúba búcsúzóul belefönták a bélmegyeri tölgyóriás néhány hajítását is. A bélmegyer-fáspusztai bekötőút és az erdészházi bejáró kereszteződésében álló fakeresztet a környékbeliek szerint a II. világháború után egy helybéli asszony állíttatta, aki éveken keresztül ezen a helyen várta haza szeretteit a háborúból.

E kedvesvisszó végén még egy útra való gondolatot ajánlunk a kedves olvasó figyelmébe: ami Önnek úti élmény, az nekünk a sorsunk.

VID KATALIN ÉS PUSKÁS LAJOS

A Vándorgyűlés terepi programjai

A 23-ÁN, SZOMBATON DÉLELŐTT 8.30-KOR A PETŐFI TÉRRŐL INDULÓ 8-AS PROGRAMHOZ SZABADON CSATLAKOZHATNAK AZ ÉRDEKLŐDŐK

1. Természetközeli erdőművelési törekvések a pósteleki erdőben – Körösvidéki Erdészet

Nemesnyár állományok átalakítása keményfás erdőkké természetes úton Natura-2000-es területen, vegyszeres gyomirtási kísérletek eredményei kötött réti talajokon, pósteleki kastélypark és kastélyrom (Weckheim-Széchenyi) története, békéscsabaiai és gyulaiak kiránduló erdeje, Ó-Gerla és Ajtósfalva középkori vonatkozásai, megemlékezés a volt Pósteleki Erdészet központjánál, a Mókus Csárdánál.

2. A Tisza öröksége – Körösvidéki Erdészet

A Tisza család gazdálkodásának nyomai és öröksége a Kis-Sárrét szigetén és laposain, magánerdőgazdálkodás aktuális kérdései a régi bihari tájon, Geszt – a Tisza család emlékei, a kastélypark és a kastély a felújításuk előtt, tisztelgés gr. Tisza Lajos, az OEE XIX. századi meghatározó elnöke emléke előtt a Tisza-kriptánál, Arany János emlékezte Geszten, az új Arany János Általános iskola megtekintése, a vátyoni, begécsi és ugrai táj arculata (Körös-Maros Nemzeti Park – Kis-Sárrét)

3. Folyóvölgyi erdőgazdálkodás a Fekete-Körös melletti erdőben – Gyulai Erdészet

Hajókiránduláson ismerkedünk a kanyargós Fekete-Körössel és a mellette húzódó remetei és mályvádi erdőkkel, partraszállás után megtekintjük a mályvádi szükségártározó alsó megnyitási helyének új műtárgyait (KÖVIZIG), tölgygazdálkodás a mályvádi tározóban, a DALERD ZRT ökológiai vízpótlásának negyedszázados eredményei, a 4. és 5. program résztvevőivel közösen megtekintjük a Szép-Szilágyi erdészházban kialakított erdészeti emlékhelyet és kiállítást.

4. Dámogazdálkodás nyílt és kerti körülmények között a Fekete-Körös melletti erdőben – Gyulai Erdészet

Lovas kocsi kiránduláson, több megállóval ismerkedünk a remetei erdőben kialakított dámoskert gazdálkodásával, erdőgazdálkodási kihívások egy dámoskerten belül, élőhelyváltozatok a Fekete-Körös és a Fekete-ér völgyében – zárt galériaerdők és fenyvesek, vitézföldek, a békési dám jellegzetes formavilága, trófeamustra a remetei vadászházban, a 3. és 5. program résztvevőivel közösen megtekintjük a Szép-Szilágyi erdészházban kialakított erdészeti emlékhelyet és kiállítást.

5. Közjóléti erdőgazdálkodás, erdészeti erdei iskola és ökológiai vízpótlás – Erdészeti Tájékoztatói Központ

Ismerkedés az erdészeti erdei iskolával és a benne két évtizede folyó munkával, ősi tölgy-körös-szil ligeterdő a Fekete-Körös övzónáiban, a Galagonya-, majd a Vackor tanösvényen haladva a táj jellegzetes talajtípusaival és természetes erdőtürelésű találozunk, a 60-as évek erdőtelepítéseinek keresztül nyomon követhetjük a negyedszázada működő ökológiai vízpótlás eredményeit, ismereteket szerezhetünk a Körösök vízjárásáról, a mályvádi szükségártározóban folyó gazdálkodás specialitásairól, közben megismerhetjük az Országos

Erdészverseny helyszínét. A 3. és 4. program résztvevőivel közösen megtekintjük a Szép-Szilágyi erdészházban kialakított erdészeti emlékhelyet és kiállítást.

6. Körös-Maros Nemzeti Park, Kígyósi-puszta, Wenckheim-kastély

Ismerkedés a neoreneszánsz, eklektikus Wenckheim kastélyval (tervező: Ybl Miklós), séta a kastélyparkban: franciakert és angol tájképi park, a Wenckheim XIX. századi mintagazdasága, természetvédelmi feladatok egy történelmi parkban, látogatás a kígyósi pusztán, szikes élőhelyek, ahol napjainkig élnek a csíkkalak, a szürkegulya és a fajmegőrzési program, nemzeti parki gazdálkodás a régi magyar állatfajtákkal, tájmegőrzési stratégiák a KMNP területén.

7. Folyóvölgyi erdőgazdálkodás a Maros-mentén – ROMSILVA „Iuliu Moldovan” Erdészet, Arad

Megemlékezések a szabadságharcunk aradi emlékhelyein: az aradi várnál lévő obeliszknél, majd a Megbékélés terén álló Szabadság Szobornál, ismerkedés a Maros melletti galériaerdőkben folyó gazdálkodással Dr. Lovas Loránd erdészvezetővel, közjóléti erdőgazdálkodás a szomszédban, a 2017-es szélterelés felszámolása, erdőtelepítések az aradi síkon, ebéd, majd vissza Gyulára.

8. Városi erdészet és zöldfeület gazdálkodás a történelmi Gyula városában – Gyula Város Polgármesteri Hivatala és a Magyar Faápolók Egyesülete

Két csoportban bemutatkozik a 2014-ben Entente Florale Europa arany minősítéssel kitüntetett város, Szász Dr. Várkonyi Adrienn főkeresztes vezetésével ismerkedhetnek meg a résztvevők az egyényári és élő ágvasok tervezésével és fenntartásával, a zöldfeület fejlesztési elképzelésekkel, a fás növényzet kezelésével és hosszú távú tervezésével, majd a csoportok váltása után a Magyar Faápolók Egyesületének szervezésében korszerű fávizsgáló berendezésekkel, faápolási technológiákkal alpin technikai bemutatóval is bővíthetik tudásukat a vendégek. A program félidejében a Harruckern téren 20 perces zenei program várja a vendégeket a „Muzsikál az erdő” Alapítvány szervezésében. A városban a programhoz szabadon csatlakozhatnak a járőkelők is!

9. Gyula, a történelmével együtt élő város – városnéző program

Két csoportban ismerkednek a vendégek a történelmi nevezetességekben bővelkedő várossal. Az egyik csoport az Almásy-kastély kiállításával kezd, majd átsétál a Harruckern térre, a másik csoport városnéző kisvonattal ismerkedik a nevezetességekkel, leszállva megtekintik Erkel Ferenc szülőházát, majd a kisvonattal jutnak el a Harruckern téri váltás helyszínére, ahol program félidejében 20 perces zenei program várja a vendégeket a „Muzsikál az erdő” Alapítvány szervezésében. A városban a gyalogos programhoz szabadon csatlakozhatnak a járőkelők is!

A Vándorgyűlés nyílt programjai

SZABADON CSATLAKOZHATNAK AZ ÉRDEKLŐDŐK

Június 22., péntek, 15.00 óra:

Ünnepi Közgyűlés az Erkel Művelődési Házban

Június 23., szombat, kb. 10 óra 30 perc:

Szimfonikus zenekari koncert a Harruckern téren a „Muzsikál az Erdő” Alapítvány szervezésében.

Június 23., szombat, 13 óra 30 perc:

Megemlékezés a szabadságharc hőseiről, koszorúzás, a vándorgyűlés zárása, szalagtűzés és zászlóátadás a Honvédtisztai Emlékhelyen

Június 23., szombat, 17.00 óra:

Szimfonikus zenekari koncert az Almásy-kastély előtti parkban a „Muzsikál az Erdő” Alapítvány szervezésében.

ERDŐJÁRÓ – A Dalerd Zrt. Tájékoztatói Központjának információs lapja. A Gyulai Hírlap melléklete. Kiadja a Dalerd Zrt., Szeged, Zsótér u. 4/B. Felelős szerkesztő: Puskás Lajos. Szerkesztő: Vid Katalin. A szerkesztőség címe: Dalerd Zrt., 5700 Gyula, Kárpát u. 4. Telefon: 06-66/468-907. Fax: 06-66/465-655. E-mail: erdeiiskola@dalerd.hu. Nyomdai előkészítés: Gyulai Hírlap Nonprofit Kft., 5700 Gyula, Városház utca 20. Felelős vezető: Mocsár-Pörjés József. Nyomtatás: Dürer Nyomda Kft., 5700 Gyula, Jókai utca 5–7. Felelős vezető: Fekete Viktor ügyvezető igazgató.